

Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК 327.39

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20035591>

EDIP та інституціоналізація оборонно-промислового повороту ЄС: від кризових інструментів до політики довгої конфронтації з Росією (2025–2027)

Олена Новакова,

доктор політичних наук, професор,

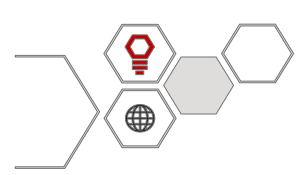
професор кафедри політичних наук,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,

Україна, <https://orcid.org/0000-0002-0402-1904>

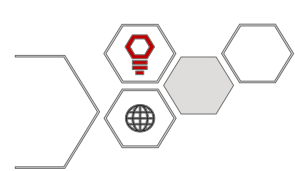
Прийнято: 08.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація. У статті досліджено Європейську програму оборонної промисловості (EDIP) як механізм інституційного оформлення оборонно-промислового повороту Європейського Союзу в умовах тривалої конфронтації з Російською Федерацією. Актуальність теми зумовлена переходом ЄС від ситуативного кризового реагування 2022–2024 рр. до формування більш сталої програмної рамки оборонно-промислової мобілізації на 2025–2027 рр. Метою статті є з'ясування того, чи виступає EDIP лише продовженням антикризових інструментів ASAP та EDIRPA, чи вже позначає перехід до структурованішої моделі оборонно-промислового врядування ЄС. Методологічну основу дослідження становлять неоінституціональний підхід, нормативно-інституційний аналіз правових і програмних документів ЄС, якісний контент-аналіз та окремі елементи методу трасування процесу. Така методологія дає

змогу реконструювати послідовність рішень, що привели до формування EDIP, і перевірити, чи створює програма передумови для тривалішої інституціоналізації. Доведено, що значення EDIP визначається не стільки обсягом фінансування, скільки його правилоутворювальним ефектом. Програма закріплює умови доступу до підтримки, стимулює кооперацію, пріоритизує Європейську оборонно-технологічну та промислову базу, вводить координаційні процедури та формує окремий канал залучення України. Окрему увагу приділено співвідношенню EDIP із попередніми інструментами ASAP та EDIRPA, а також із ширшими механізмами PESCO і Європейського оборонного фонду. Показано, що EDIP не заміщує ці формати, а надбудовується над ними, поєднуючи кризову логіку підтримки з більш сталою архітектурою оборонно-промислового врядування. Якісна відмінність EDIP полягає у поєднанні фінансових стимулів, нормативних вимог, процедурної координації та українського компонента. Саме ця конфігурація дає підстави розглядати програму як ранню форму інституціоналізації оборонно-промислової політики ЄС. Водночас зроблено висновок, що EDIP не гарантує завершеної інституціоналізації, оскільки його ефективність залежатиме від масштабування ресурсів, зменшення зовнішніх залежностей, глибини кооперації та політичної єдності держав-членів. Науковий внесок статті полягає в уточненні критеріїв, за якими EDIP може бути відмежований від тимчасових антикризових інструментів і розглянутий як елемент структурної адаптації ЄС в умовах затяжної безпекової кризи. Таким чином, EDIP постає не лише як відповідь на війну Росії проти України, а як інституційний прояв конфронтаційної траєкторії у відносинах ЄС–РФ у період затяжної безпекової кризи.

Ключові слова: Європейська програма оборонної промисловості; EDIP; оборонно-промислова політика ЄС; інституціоналізація безпекової політики;

Європейська оборонно-технологічна та промислова база; спільні закупівлі; Україна; відносини ЄС–РФ.

EDIP and the Institutionalization of the EU's Defence-Industrial Shift: From Crisis Response Instruments to a Policy of Protracted Confrontation with Russia (2025–2027)

Olena Novakova,

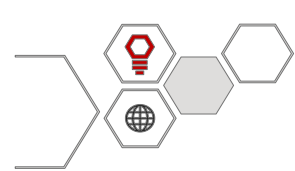
Doctor of Political Sciences,

Professor, Professor of the Department of Political Sciences,

Dragomanov Ukrainian State University, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-0402-1904>

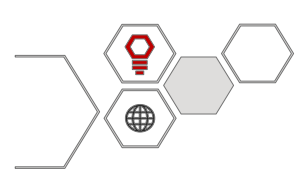
Abstract. The article examines the European Defence Industry Programme (EDIP) as a mechanism for the institutional consolidation of the European Union's defence-industrial shift under conditions of prolonged confrontation with the Russian Federation. The relevance of the topic is determined by the EU's transition from situational crisis response in 2022–2024 to a more stable programmatic framework for defence-industrial mobilisation in 2025–2027. The purpose of the article is to determine whether EDIP is merely a continuation of the emergency instruments ASAP and EDIRPA, or whether it marks a transition toward a more structured model of EU defence-industrial governance. The methodological framework combines a neo-institutional approach, normative-institutional analysis of EU legal and policy documents, qualitative content analysis, and selected elements of process tracing. This approach makes it possible to reconstruct the sequence of decisions that led to EDIP and to assess whether the programme creates preconditions for longer-term institutionalisation. The article demonstrates that the significance of EDIP lies not so

much in the scale of its funding as in its rule-shaping effect. The programme defines access conditions, stimulates cooperation, prioritises the European Defence Technological and Industrial Base, introduces coordination procedures, and creates a separate channel for Ukraine's involvement. Particular attention is paid to EDIP's relationship with ASAP and EDIRPA, as well as with broader mechanisms such as PESCO and the European Defence Fund. The article shows that EDIP does not replace these formats but builds upon them, combining crisis-response support with a more stable architecture of defence-industrial governance. The qualitative distinction of EDIP lies in the combination of financial incentives, normative requirements, procedural coordination, and the Ukrainian component. This configuration provides grounds for considering the programme an early form of institutionalisation of EU defence-industrial policy. At the same time, EDIP does not guarantee completed institutionalisation. Its effectiveness will depend on the scaling of resources, the reduction of external dependencies, the depth of cooperation, and the political unity of the member states. The article contributes to the debate by clarifying the criteria that distinguish EDIP from temporary emergency instruments and allow it to be viewed as part of the EU's structural adaptation to a protracted security crisis. Thus, EDIP appears not only as a response to Russia's war against Ukraine, but also as an institutional manifestation of the confrontational trajectory in EU–Russia relations.

Keywords: European Defence Industry Programme; EDIP; EU defence-industrial policy; institutionalisation of security policy; European Defence Technological and Industrial Base; joint procurement; Ukraine; EU–Russia relations.

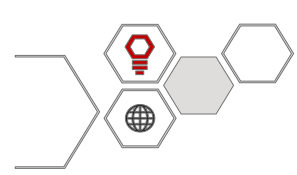
Вступ. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України у 2022 році стала для Європейського Союзу не лише перевіркою політичної солідарності, а й практичним випробуванням здатності підтримувати тривалу війну високої інтенсивності в умовах обмежених виробничих потужностей,

розірваних ланцюгів постачання та розпорошеного попиту на озброєння. Саме тут оголилася структурна слабкість європейської оборонно-промислової архітектури: протягом десятиліть вона була налаштована радше на «дивіденди миру», оптимізацію витрат і переважання національних закупівельних логік, ніж на швидке нарощення виробництва, уніфікацію виробів і спільне планування запасів. До 2022 року нормативне поле ЄС здебільшого підтримувало дослідження та розробки — зокрема через Європейський оборонний фонд (EDF) із бюджетом 7,953 млрд євро на 2021–2027 рр. — але не створювало повноцінного наднаціонального режиму промислового управління воєнними потребами, здатного синхронізувати попит держав-членів із пропозицією оборонної промисловості на рівні Союзу. (European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2021).

У 2022–2024 рр. відповідь ЄС на дефіцит боєприпасів, виснаження складів і потребу прискореної підтримки України мала переважно характер ситуативного кризового реагування — через короткострокові, цільові та політично «вузькі» інструменти. Репрезентативними тут є Регламент (ЄС) 2023/1525 про підтримку виробництва боєприпасів (ASAP, 500 млн євро) та Регламент (ЄС) 2023/2418 про стимулювання спільних оборонних закупівель (EDIRPA, 300 млн євро). Їхня логіка була продиктована надзвичайністю ситуації: швидке фінансування, прискорені процедури, обмежений часовий горизонт і прив'язка до конкретних потреб, а не до вибудови стійкої інституційної «матриці» оборонно-промислової політики (European Parliament & Council of the European Union, 2023a, 2023b).

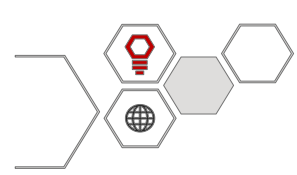
На цьому тлі ухвалення Європейської програми оборонної промисловості на 2025–2027 роки (EDIP) засвідчує спробу перевести кризові інструменти ЄС у більш упорядкований режим. Сукупний пакет програми становить 1,5 млрд

євро: 1,2 млрд євро спрямовується на основні механізми EDIP, ще 300 млн євро — на окремий інструмент підтримки України. EDIP позиціонується як практичний інструмент реалізації Європейської оборонно-промислової стратегії (EDIS), представленої у березні 2024 року, і як крок, що узгоджує та продовжує попередні антикризові заходи. Показово, що остаточне схвалення програми на рівні Ради ЄС відбулося 8 грудня 2025 року, коли війна вже закріпилася як довготривалий контур європейської безпеки. (Council of the European Union, 2025b; European Commission, 2024; European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Дослідницька проблема статті полягає у визначенні політичної природи EDIP. З одного боку, програму можна розглядати як обмежений за бюджетом інструмент, що тимчасово компенсує ринкові й координаційні збої в умовах війни. З іншого боку, її нормативний дизайн дає підстави припустити, що EDIP інституційно оформлює оборонно-промислову політику ЄС як відносно автономний напрям інтеграції. Для ширшого поля дослідження трансформації відносин ЄС–РФ ця дилема є ключовою: йдеться не про «ще один пакет підтримки», а про можливий перехід від епізодичної мобілізації до режиму, який відтворюється у часі та змінює базові параметри взаємодії між Союзом і середовищем загрози.

У ширшому політологічному сенсі EDIP фіксує зміщення центру ваги у відносинах ЄС–РФ. Безпекова загроза з боку Росії починає впливати не лише на дипломатичні чи санкційні рішення, а й на внутрішні механізми промислової координації, розподілу ресурсів і регуляторного пріоритетування. Попередня конфігурація ще допускала поєднання обмеженого стримування, економічної взаємозалежності та фрагментованих оборонних політик держав-членів. Нова

логіка, навпаки, поступово підпорядковує промислові й коопераційні рішення Союзу довготривалій безпековій потребі.

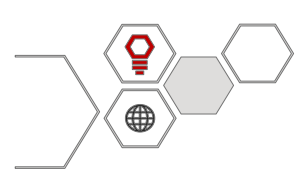
Цей зсув доцільно також розглядати крізь призму дилеми безпеки, за якої дії, що мають оборонний сенс для одного актора, сприймаються іншим як загрозливі, звужуючи простір кооперації та посилюючи конфронтацію (Требін, 2026).

Аналітична рамка статті спирається на чотири взаємопов'язані поняття.

Поняття інституціоналізації у статті розуміється як процес закріплення практик у правилах, процедурах, ролях і ресурсах, що робить політику передбачуваною та відтворюваною незалежно від одиничної кризи (March & Olsen, 1989). У цьому сенсі EDIP важливий не стільки обсягом коштів, скільки тим, чи формує він «правила гри» — умови доступу, вимоги до кооперації та пріоритети виробничих напрямів, здатні дисциплінувати національні закупівельні стратегії.

Поняття конфронтаційної траєкторії у статті розуміється як аналітична категорія, що позначає стійкий перехід відносин від обмеженої співпраці до системного багатовимірного протистояння. Йдеться не про окремі кризові епізоди, а про такий напрям трансформації, за якого конфлікт набуває інституційно закріпленого, безпекового, нормативного та дискурсивного характеру. У цьому сенсі конфронтаційна траєкторія фіксується через згортання політичного діалогу, посилення механізмів стримування й санкцій, зростання взаємного сприйняття сторін як джерела загрози та перехід від риторики партнерства до риторики несумісності й протидії.

Європейська оборонно-технологічна та промислова база (EDTIB) трактується як сукупність виробничих, технологічних і ланцюгових спроможностей, локалізованих у ЄС та пов'язаних із його регуляторним простором. У межах цієї статті EDTIB розглядається не лише як виробнича

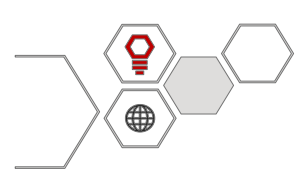

база. Вона виступає також інституційним простором, у якому правові норми, коопераційні вимоги та доступ до ресурсів формують нову логіку політичної інтеграції. Саме через цю логіку оборонно-промислова політика набуває значення інструмента стратегічного стримування. (European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Оборонна готовність у контексті Європейської оборонно-промислової стратегії (EDIS) та EDIP розглядається як здатність Союзу забезпечити наявність оборонної продукції у потрібних обсягах і в потрібний час. Це зближує безпекову політику з промисловою через виробництво, стандарти та постачання, а не зводить її лише до дипломатично-стратегічного рівня. (European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

У такому прочитанні інституціоналізація оборонно-промислової політики має не лише функціональний, а й зовнішньополітичний вимір. Вона означає, що реагування ЄС на російську загрозу дедалі менше залежить від ситуативного консенсусу й дедалі більше спирається на процедури, правила доступу, виробничі пріоритети та координаційні механізми. Відповідно, трансформація відносин ЄС–РФ проявляється не тільки у санкційному чи дипломатичному вимірі, а й у тому, що конфронтація набуває матеріально-інституційної форми через перебудову виробництва, постачання та промислової кооперації в межах самого Союзу.

Таким чином, дослідницька логіка статті полягає у розмежуванні кризових інструментів — тимчасових, вузькофункціональних і реактивних — та структурних програм, тобто правилоутворювальних, середньострокових і

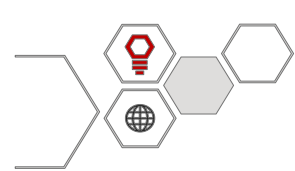

здатних до подальшого розгортання, а також у перевірці того, чи створює EDIP нормативно-інституційні передумови переходу до другого типу політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна дискусія про оборонний поворот ЄС розгортається в кількох взаємопов'язаних площинах, тому для цілей статті важливо чітко окреслити теоретичні традиції, на які спирається аналіз.

Теоретичним підґрунтям дослідження виступає неоінституціоналізм. March і Olsen у «Rediscovering Institutions» показали, що інститути — це не лише правила, а й нормативні та когнітивні рамки, які формують очікування акторів і знижують витрати координації (March і Olsen, 1989). Pierson у «Politics in Time» доповнив цю логіку концепцією залежності від попередньо обраного шляху (path dependency): інституційні рішення, ухвалені в момент критичного перелому, стають самопідтримуваними, оскільки зворотні витрати зростають у часі. Саме інституційне формування очікувань та ефект інституційного замикання (lock-in effect) є центральними для перевірки тези про те, що EDIP виходить за межі разового кризового інструменту (Pierson, 2004).

Важливий пласт досліджень становить спеціалізована література з оборонної інтеграції ЄС. Howorth у монографії «Security and Defence Policy in the European Union» детально розкрив структурне протиріччя між наднаціональними амбіціями ЄС у сфері оборони та інерцією міжурядового контролю над чутливими компетенціями (Howorth, 2014). Mérand у «European Defence Policy: Beyond the Nation State» застосував соціологічний підхід і показав, що оборонна інтеграція ЄС просувається передусім через формування спільного поля практиків — чиновників, офіцерів і промисловців, — а не через абстрактну «волю» держав (Mérand, 2008). Biscop у «European Strategy in the 21st Century» акцентував увагу на стратегічній автономії як рушійному

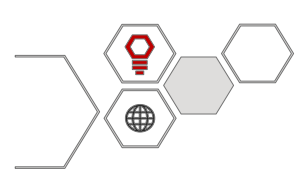

концепті оборонної політики ЄС після 2017 року й попередив, що без промислової підтримки вона залишається риторикою (Biscop, 2018). Ці роботи формують контекст, у якому EDIP слід оцінювати не як ізольований регуляторний акт, а як ланку в триваючому процесі трансформації оборонного виміру ЄС.

Окремий напрям літератури стосується колективної дії та кооперації оборонних закупівель. Sandler і Hartley у «The Political Economy of NATO» показали, що держави схильні до надмірного безбілетництва (free-riding) у спільній обороні, оскільки вигоди колективної безпеки є неподільними. Цей висновок безпосередньо релевантний для EDIP: якщо програма зменшує витрати координації та запроваджує умовність доступу, вона тим самим зміщує рівноважну точку від безбілетництва до кооперації, але лише за умови достатньої «ваги» стимулів (Sandler і Hartley, 1999).

Контраргументативну позицію в дискусії про спрямованість оборонної інтеграції ЄС посідає ліберальний міжурядовий підхід (Moravcsik, 1998). Згідно з ним, інтеграція у чутливих сферах — і оборона є тут класичним прикладом — здійснюється лише тією мірою, якою це відповідає агрегованим преференціям найвпливовіших держав-членів. Отже, EDIP може виявитися лише «м'якою» рамкою, яку великі члени ЄС — Франція, Німеччина, Польща — наповнять або залишать порожньою залежно від власних промислових інтересів. Саме ця конкуруюча гіпотеза береться за основу для формулювання перевірюваних проявів (observable implications).

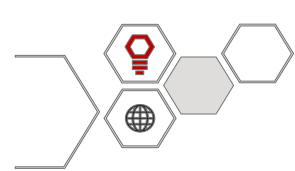
У новітній літературі про безпекову та оборонно-промислову політику ЄС після 2022 року простежується виразний зсув від лібералізаційної оптики до геоекономічного та індустріально-політичного підходу. D. Fiott показує, що війна Росії проти України стала каталізатором нової хвилі оборонної інтеграції ЄС і змінила співвідношення між міжурядовою логікою та наднаціональними

інструментами. У подальшій праці він обґрунтовує перехід від моделі відкриття ринку до моделі геоекономічного керування європейським оборонним ринком (Fiott, 2023; 2024).

Суміжну логіку розвивають С. Håkansson, J. J. Andersson і М. Britz, які показують посилення ролі Європейської Комісії у сфері, що раніше розглядалася переважно як простір міжурядової координації. Натомість L. Newlove-Eriksson і J. Eriksson аналізують формування європейського військово-цивільно-промислового комплексу як нового типу публічно-приватної взаємодії у сфері безпеки (Håkansson, 2023; Andersson & Britz, 2025; Newlove-Eriksson & Eriksson, 2023). Водночас Т. Mueller у метасинтезі літератури показує, що ключовою структурною проблемою залишається фрагментація оборонного ринку ЄС, яка знижує ефекти масштабу, відтворює дублювання та стримує інтеграцію виробничої бази (Mueller, 2025).

У вітчизняній науковій та експертній літературі суміжні аспекти проблеми розглядаються переважно крізь призму геополітичного суперництва ЄС і Росії, кризи східного вектора зовнішньої політики України та потреби інституційного зміцнення українського оборонно-промислового комплексу. Т. Сидорук показує асиметрію між нормативно-технократичним підходом ЄС і силово-геополітичними інструментами Москви (Сидорук, 2014). О. Кондратенко розглядає кризу східного вектора зовнішньої політики України як наслідок російської ревізіоністської політики, що посилює значення європейських і євроатлантичних структур безпеки для України (Кондратенко, 2022). В. Горбулін і В. Бадрак, своєю чергою, наголошують на довгостроковій потребі інституційного зміцнення українського оборонно-промислового комплексу, технологічного відриву від РФ і розвитку кооперації із західними партнерами (Горбулін & Бадрак, 2023). Отже, наявні дослідження — як зарубіжні, так і вітчизняні — добре описують загальний інституційний зсув і структурні

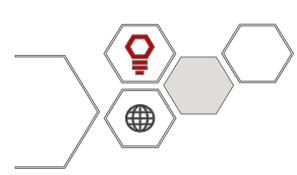
обмеження, але недостатньо пояснюють, за рахунок яких саме нормативних і процедурних рішень EDIP змінює логіку дії попередніх інструментів і надає їй більш тривалого та впорядкованого характеру. Саме цю прогалину і заповнює дана стаття.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому запропоновано інтерпретувати EDIP не ізольовано як черговий фінансовий інструмент ЄС, а як елемент ширшого інституційного зсуву в європейській оборонно-промисловій політиці. Новим є також спосіб аналітичної реконструкції цього зсуву через поєднання нормативно-інституційного аналізу з операціоналізацією інституціоналізації за п'ятьма спостережуваними компонентами. Окремо уточнено місце українського компонента в архітектурі EDIP: показано, що він виконує не периферійну, а структуроутворювальну функцію в логіці нового безпеково-промислового порядку ЄС.

Метою статті є з'ясувати, чи формує EDIP такі нормативні та процедурні механізми, які дають підстави розглядати його як якісно новий етап розвитку оборонно-промислової політики ЄС порівняно з кризовими інструментами 2022–2024 рр.

Для досягнення цієї мети у статті реконструйовано логіку кризового інструментарію ЄС, операціоналізовано поняття інституціоналізації, перевірено головну й конкурентну гіпотези та оцінено, чи формує EDIP відтворювану програмну рамку оборонно-промислової політики.

Методи дослідження. Методологічну основу статті становить поєднання неоінституціонального підходу з нормативно-інституційним аналізом регуляторних матеріалів Європейського Союзу. Додатково залучаються окремі елементи методу трасування процесу (“process tracing”). Вони використовуються для реконструкції послідовності рішень, що пов'язують

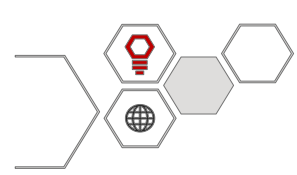

безпекові шоки, зміну стратегічних пріоритетів ЄС і нормативне оформлення EDIP.

З огляду на специфіку об'єкта дослідження йдеться не про повне застосування трасування процесу як самостійного дослідницького дизайну. Метод використовується допоміжно — для виявлення того, як у правових і програмних документах закладаються передумови майбутньої інституціоналізації. Тому основна аналітична увага зосереджена на перевірюваних проявах причинно-наслідкового механізму, зафіксованих у регламенті, законодавчій пропозиції Комісії, матеріалах Ради ЄС та Європейського парламенту. Такий підхід дає змогу коректно визначити дослідження як нормативно-інституційний аналіз із елементами трасування процесу. Водночас він дозволяє розмежувати вже закріплені нормативні передумови та ті політичні ефекти, що на момент дослідження залишаються очікуваними (Bennett & Checkel, 2015).

Для перевірки головної тези застосовано двоступеневу верифікаційну стратегію. «Тест обруча» використовується як необхідна, але недостатня умова: EDIP має містити щонайменше чотири з п'яти операціоналізованих індикаторів інституціоналізації — правилоутворення, умовність доступу, координаційні процедури, пріоритизацію EDTIB та окремий український компонент. «Тест димлячого пістолета» має сильніше навантаження: йдеться про наявність прямо застосовних норм, які змінюють правила кооперації або доступу до ресурсів незалежно від ситуативної політичної волі окремих держав-членів.

Емпіричну базу становлять тексти відповідних регламентів, пропозиція Комісії щодо EDIP (COM/2024/150), офіційні матеріали Ради ЄС щодо затвердження програми, стратегічні документи EDIS, а також новітні наукові дослідження 2022–2025 рр. Для реконструкції причинно-наслідкового процесу виокремлено чотири групи спостережень: послідовність політичних рішень від

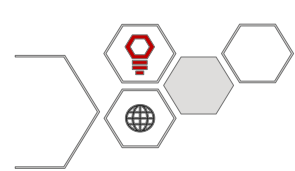

Версальської декларації до ухвалення EDIP; нормативну фіксацію правил доступу й кооперації; створення координаційних процедур та органів; а також окремий механізм включення України до оборонно-промислової логіки Союзу. (Council of the European Union, 2025a; European Commission, 2024; European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Council, 2022; European Parliament, 2025; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Конкуруюча міжурядова гіпотеза, сформульована на основі ліберального міжурядового підходу (Moravcsik, 1998), полягає в тому, що EDIP є компромісною рамкою, яку великі держави-члени наповнюватимуть переважно відповідно до власних промислових інтересів. Якби ця логіка повністю домінувала, програма не містила б жорстко закріплених вимог доступу, коаліційних порогів і процедурних механізмів координації, що діють незалежно від ситуативної волі окремих урядів.

Для емпіричної перевірки тези поняття «інституціоналізація» розгортається у п'ять спостережуваних компонентів, які фіксуються у стратегічних і правових документах ЄС та дають змогу оцінити, чи створює EDIP відтворювану програмну рамку, а не лише тимчасову кризову відповідь.

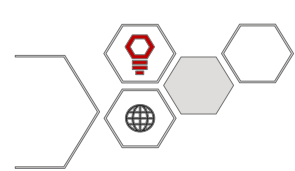
Водночас обраний підхід має межі застосування: аналіз нормативних і процедурних документів дозволяє встановити спрямованість інституційного дизайну EDIP, але не дає достатніх підстав для остаточного висновку про масштаб і стійкість його поведінкових наслідків для держав-членів, консорціумів та виробничих ланцюгів. Саме тому в статті предметом доведення є насамперед нормативно-інституційні передумови трансформації, а не завершений емпіричний ефект цієї трансформації.

Таблиця 1.

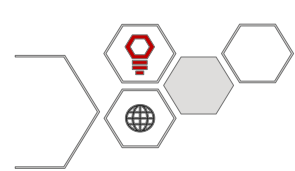
Операціоналізація поняття «інституціоналізація» у вимірі EDIS/EDIP.

Компонент інституціоналізації	Нормативна фіксація в EDIS/EDIP (точка прив'язки)	Очікуваний ефект для поведінки акторів
Нормотворення (формування правил гри)	Регламент (ЄС) 2025/2643: предмет і цілі (зокрема ст. 1–4) та норми про інструменти/виконання; EDIS, JOIN(2024) 10 (European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024): програмна рамка цілей і «логіка спільності» (більше/краще/разом/європейське).	Перехід від кризових разових рішень до програмного режиму: проекти плануються під критерії ЄС; зростає роль Комісії як організатора правил; знижуються транзакційні витрати координації спільних закупівель.
Умовність доступу до ресурсів	Регламент (ЄС) 2025/2643: норми про допуск суб'єктів та придатність проєктів (зокрема ст. 9–10), вимоги щодо контролю/гарантій у разі зв'язків із третіми країнами, а також умови, що мінімізують уразливості постачання.	Ефект «фільтра доступу»: консорціями і держави-члени перебудовують структуру проєктів, права контролю і ланцюги постачання, щоб відповідати критеріям фінансування; посилюється стимул до локалізації критичних компонентів у європейському регуляторному просторі.
Координаційні процедури й органи	Регламент (ЄС) 2025/2643: робочі програми (зокрема ст. 21), Рада з безпеки оборонного постачання (ст. 76) та комітетні процедури (ст. 77).	Регуляризація координації та обміну даними: раннє виявлення вузьких місць, узгодження пріоритетів, формування «фокальних

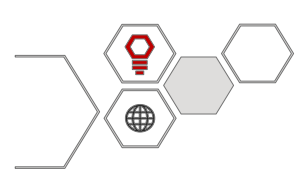
		точок» прийняття рішень; накопичення практик, що підсилюють інституційну інерцію.
Пріоритизація EDTIB (європейської оборонно-технологічної та промислової бази)	Регламент (ЄС) 2025/2643: вимоги до походження компонентів і контролю над проектом (зокрема ст. 10(3–5)), а також обмеження, пов'язані з безпековими інтересами Союзу; EDIS: діагностика залежностей і орієнтація на «європейську преференцію».	Переналаштування стимулів інвестування: локалізація, заміщення залежностей, довші серії виробництва. Водночас зростає напруга між жорсткістю преференцій і вимогами оперативної сумісності/швидкості постачання.
Інструмент підтримки України	Регламент (ЄС) 2025/2643: глава про Інструмент підтримки України (зокрема ст. 22–26); EDIS: окремий трек оборонно-промислової інтеграції України.	Інституційне закріплення підтримки України в межах EDIP: спільні проекти, стандартизація, інтеграція виробничих ланцюгів і підвищення передбачуваності підтримки через інституційні процедури.

Результати та дискусії. Подальший аналіз рухається від нормативного ядра EDIP до його очікуваних поведінкових ефектів. У цьому сенсі програму доцільно трактувати не як «ще один фонд», а як правилоутворювальну рамку, яка визначає, хто може отримати підтримку, за яких умов допускається кооперація, як організовується координація та які сегменти виробництва визнаються пріоритетними.

Нормативна й переговорна траєкторія EDIP показує, що йдеться не просто про продовження ASAP та EDIRPA, а про спробу перевести кризове реагування у середньострокову програмну логіку. Пропозиція Комісії COM/2024/150 задала початкову архітектуру програми. Подальший рух через мандат Ради 10204/1/25 REV 1, парламентський звіт A10-0084/2025 і фінальний Регламент (ЄС) 2025/2643 показав, що дизайн EDIP сформувався не лінійно, а через інституційне узгодження. У цьому процесі наднаціональна ініціатива Комісії поєднувалася з міждержавним торгом держав-членів. Саме зіставлення цих етапів дає змогу побачити, які елементи програми були предметом компромісу, а які збережено як ядро нової координаційної рамки. Саме тут EDIP набуває значення для ширшої трансформації відносин ЄС–РФ: безпекова загроза починає визначати не лише санкційні чи дипломатичні рішення, а й критерії кооперації, структуру попиту, правила доступу до фінансування та організацію виробничих ланцюгів. (Council of the European Union, 2025a; European Commission, 2024; European Parliament, 2025; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

EDIP, у порівнянні з ASAP та EDIRPA, означає якісне зміщення в логіці оборонно-промислової політики ЄС. ASAP був зосереджений передусім на терміновому нарощуванні виробництва боєприпасів. EDIRPA, своєю чергою, стимулював спільні закупівлі як антикризовий механізм координації попиту. EDIP поєднує ці функції у ширшій програмній рамці. Водночас він доповнює їх правилами доступу, координаційними процедурами, пріоритизацією Європейської оборонно-технологічної та промислової бази й окремим механізмом залучення України. Саме тому EDIP слід розглядати не як черговий тимчасовий інструмент, а як спробу інституційно закріпити перехід від реактивного кризового реагування до відтворюваної моделі оборонно-

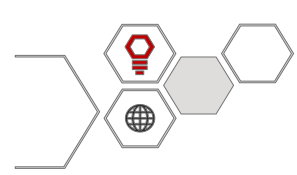

промислового врядування ЄС (European Parliament and Council of the European Union, 2023a, 2023b, 2025; European Commission, 2024).

У вертикальному вимірі EDIP відрізняється не лише від кризових ASAP та EDIRPA, а й від попередніх інтеграційних механізмів, зокрема PESCO та Європейського оборонного фонду. Якщо PESCO залежала переважно від міжурядового виконання, а Європейський оборонний фонд стимулював кооперацію головно через фінансування спільних дослідницьких і розробницьких проєктів, то EDIP поєднує фінансове стимулювання з нормативним правилоутворенням, координацією попиту та пріоритизацією виробництва. Саме тому EDIP слід розглядати як наступний щабель інтеграції, що частково долає розрив між міжурядовою кооперацією PESCO і проєктно-грантовою логікою Європейського оборонного фонду (Council of the European Union, 2017; European Parliament and Council of the European Union, 2021, 2025).

Перевірка за «тестом обруча» дає позитивний результат. EDIP містить правилоутворення, умови доступу, координаційні процедури, пріоритизацію EDTIV та окремий український компонент. Це означає, що програма виходить за межі одноразової кризової інтервенції і формує мінімально необхідний інституційний каркас для подальшого закріплення оборонно-промислової політики Союзу. (European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Перший механізм інституційного зсуву полягає у перетворенні спільної закупівлі з політичної декларації на процедурну норму. Для політичної економії безпеки це принципово, оскільки головним бар'єром спільних закупівель традиційно є фрагментація попиту, прагнення держав зберегти автономність і високі транзакційні витрати координації. EDIP не усуває ці бар'єри повністю, але змінює систему стимулів: доступ до підтримки пов'язується з

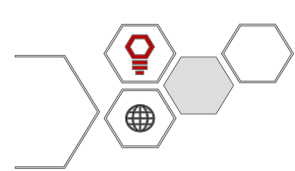

колективними форматами дії, а отже, кооперація отримує не лише політичне, а й процедурне підкріплення. (European Parliament and Council of the European Union, 2025; Sandler & Hartley, 1999).

Другий механізм пов'язаний із промисловим підкріпленням і пріоритизацією EDTIB. Йдеться про перехід від логіки «закрити дефіцит тут і зараз» до логіки формування виробничої бази, здатної підтримувати тривалі потреби у боєприпасах, компонентах, ремонті та суміжних технологіях. У цьому аспекті EDIP створює інституційні стимули до локалізації критичних сегментів, зменшення зовнішніх залежностей і подовження виробничих серій усередині європейського регуляторного простору. (European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Третій механізм полягає у запровадженні категорії Європейських оборонних проєктів спільного інтересу (European Defence Projects of Common Interest, EDPCI) як інструмента пріоритизації та ієрархізації кооперації. Це важливо тому, що інституціоналізація виявляється не лише у наявності фінансування, а й у здатності визначати, які саме напрями кооперації вважаються стратегічно значущими для Союзу. Відтак EDIP починає виконувати не лише розподільчу, а й селективно-стратегічну функцію. (European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Найчутливішим і водночас найпоказовішим елементом EDIP є умовність доступу через вимоги до походження компонентів, контролю над проєктом і гарантій безпеки постачання. Йдеться не про символічну «європейську преференцію», а про такий дизайн програми, який стимулює держави й консорціуми перебудовувати структуру проєктів відповідно до критеріїв Союзу. Саме тут найвиразніше проявляється правилоутворювальний характер EDIP: підтримка прив'язується до нормативної рамки, а не лише до політичної

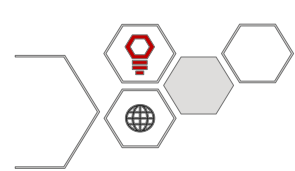

доцільності моменту. (European Commission, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Перевірка за «тестом димлячого пістолета» дає частково позитивний результат. У програмі наявні норми, що реально змінюють правила доступу до фінансування та кооперації, однак повний інституційний ефект цих норм ще залежить від практики виконання, наповнення робочих програм і бюджетної наступності у наступних циклах. Отже, EDIP уже містить сильні ознаки нормативного закріплення, але говорити про завершену інституціоналізацію поки передчасно. (European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Не менш важливим є те, що EDIP закріплює координаційні процедури та органи, які вбудовують оборонно-промислову політику у регулярний цикл прийняття рішень. Робочі програми, комітетні процедури і спеціалізовані формати координації створюють повторювані точки взаємодії між Комісією, державами-членами та промисловими акторами. У логіці March і Olsen (1989) саме така повторюваність процедур і формує інституційну інерцію, коли поведінка дедалі більше орієнтується не на одноразове політичне рішення, а на закріплені правила і очікування.

Критична перевірка міжурядової гіпотези показує складнішу картину. У ході переговорів відбувався торг навколо кількох чутливих вузлів майбутнього режиму. Одним із них стала жорсткість «європейської преференції» та пов'язаних із нею вимог до походження компонентів і безпекових гарантій для суб'єктів, пов'язаних із третіми країнами. Іншим предметом узгодження був баланс між коаліційною логікою спільних дій і прагненням держав-членів зберегти свободу маневру у формуванні консорціумів та виборі інструментів закупівлі. Окреме значення мало співвідношення між пріоритетами EDTIB, режимом безпеки постачання та українським компонентом програми. Проте самі механізми умовності доступу, коаліційних вимог і процедурної

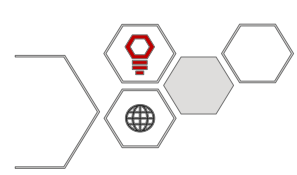

координації не були усунуті. Це означає, що міжурядова гіпотеза послаблюється, але не відкидається повністю: великі держави впливають на деталі режиму, однак не зводять EDIP до порожньої символічної оболонки.

Найбільш показовим елементом цієї нової рамки є Інструмент підтримки України. Його значення полягає не лише у виділенні окремого фінансового треку, а в тому, що через нього відкривається інституційний канал для включення українського оборонно-промислового потенціалу до логіки європейської кооперації — через правила, стандарти, спільні проєкти та виробничі ланцюги. Саме український компонент найкраще демонструє, що EDIP виходить за межі внутрішнього ринку ЄС і починає працювати як механізм геополітично вмотивованого промислового впорядкування. (European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Політичне значення цього зсуву полягає в тому, що Україна постає не периферійним адресатом допомоги, а елементом нової конфігурації європейської безпеки. Інструмент підтримки України створює передумови для того, щоб підтримка України дедалі більше набувала не лише воєнного чи дипломатичного, а й виробничо-інституційного виміру. Саме тут конфронтація ЄС–РФ переходить у площину матеріально відтворюваних практик.

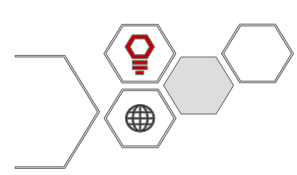
Перші кількісні параметри впровадження EDIP підтверджують, що програма переходить від нормативного дизайну до початкової фази інструментального розгортання. У березні 2026 року Європейська Комісія затвердила робочу програму EDIP обсягом 1,5 млрд євро на 2026–2027 роки. Найбільший блок фінансування — понад 700 млн євро — спрямовано на дії з промислового посилення, що мають підтримати розширення виробничих спроможностей у Європі та Україні. Із цієї суми 260 млн євро передбачено в межах Інструменту підтримки України для спільних проєктів, орієнтованих на

модернізацію української оборонно-технологічної та промислової бази й поглиблення її кооперації з європейськими виробничими ланцюгами. Окремо 325 млн євро призначено для Європейських оборонних проєктів спільного інтересу, 240 млн євро — для підтримки спільних закупівель, а 100 млн євро — для інструментів капітальної підтримки оборонних стартапів, малих і середніх підприємств та малих компаній середньої капіталізації. Додатково 35,3 млн євро у межах ініціативи BraveTech EU спрямовано на підтримку оборонних інновацій за участю українських і європейських суб'єктів. Отже, уже перша робоча програма EDIP демонструє, що інституціоналізація відбувається не лише через закріплення правил, а й через бюджетне розведення функцій: виробниче посилення, український компонент, спільні закупівлі, проєкти спільного інтересу та підтримку інновацій (European Commission, 2026).

Водночас результативність EDIP не є автоматичною. Першим обмеженням залишається фінансова відносна скромність програми: без ширших національних інвестицій, кредитних механізмів та наступності в межах майбутньої багаторічної фінансової рамки її стимулювальний ефект може виявитися недостатнім для масштабного переформатування ринку. (European Parliament and Council of the European Union, 2025).

Другим обмеженням є стійкість зовнішніх залежностей у критичних компонентах і внутрішньоєвропейські розбіжності щодо ступеня «європейської преференції». Формальні нормативні обмеження самі собою не ліквідовують виробничих вузьких місць, а політичний торг навколо швидкості постачання, сумісності та локалізації може розмивати стратегічну послідовність програми. (European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2024; European Parliament and Council of the European Union, 2025).

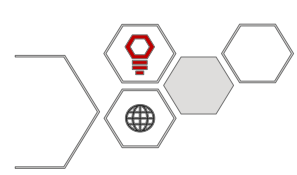

Окремим обмеженням EDIP є ризик формального виконання встановлених вимог без реальної глибини інтеграції. Учасники програми можуть адаптувати структуру проєктів, консорціумів і процедур звітності до критеріїв ЄС. Проте така адаптація не обов'язково означатиме перехід до стійкої виробничої кооперації, технологічної взаємозалежності та спільного стратегічного планування.

За такого сценарію EDIP забезпечуватиме процедурну відповідність, але не обов'язково усуватиме національну фрагментацію оборонно-промислової політики. Інституційне зближення тоді залишатиметься радше формальним, ніж практично закріпленим. Тому ефективність програми слід оцінювати не лише за формальним виконанням правил доступу й участі, а й за тим, чи породжує вона відтворювані практики спільного виробництва, закупівель і координації пріоритетів у межах ЄС.

Крім того, слід враховувати правові межі компетенцій ЄС у сфері оборони та контрприпущення щодо дилеми безпеки. Навіть якщо інституційне нарощення оборонної готовності підсилює стримування, воно може також посилювати сприйняття тривалої ворожості з боку РФ. Проте для цілей цієї статті важливішим є інше: EDIP змінює сам спосіб, у який ЄС організовує відповідь на загрозу, переводячи її у площину правил, процедур і промислових пріоритетів.

Висновки. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що EDIP не зводиться до чергового антикризового інструмента ЄС, а позначає якісно новий етап у розвитку оборонно-промислової політики Союзу. Його значення полягає не лише у фінансовій підтримці окремих виробничих чи закупівельних рішень, а передусім у закріпленні відтворюваних правил кооперації, доступу, пріоритизації та координації. Саме тому EDIP слід розглядати як перехідну

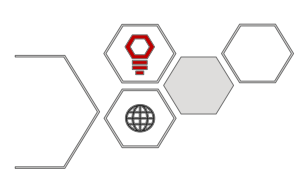

інституційну форму, через яку кризові практики 2022–2024 рр. набувають ознак програмно організованого режиму.

Отримані результати дозволяють уточнити і ширший політичний сенс цієї трансформації. EDIP засвідчує, що безпекова логіка у відносинах ЄС із Російською Федерацією дедалі глибше проникає у сферу індустріального врядування, технологічної кооперації та розподілу ресурсів. Інакше кажучи, конфронтація перестає бути лише зовнішньополітичним або санкційним явищем і дедалі більше оформлюється як структурний принцип перерозподілу пріоритетів усередині самого Європейського Союзу. У цьому сенсі EDIP виступає не просто наслідком війни, а інституційним проявом довшої конфронтаційної траєкторії, в межах якої загроза з боку Росії перетворюється на чинник довгострокового перепрограмування європейської оборонної політики.

Водночас аналіз не дає підстав говорити про завершену інституціоналізацію. EDIP радше формує нормативно-організаційні передумови такого процесу, ніж гарантує його незворотність. Межі програми пов'язані з обсягом ресурсів, залежністю від наступних бюджетних циклів, збереженням зовнішніх компонентних залежностей, а також із ризиком формального виконання вимог без реальної глибини інтеграції. Отже, головний висновок статті полягає в тому, що EDIP уже змінив саму логіку оборонно-промислового врядування ЄС, але остаточний масштаб цієї зміни визначатиметься не нормативним дизайном як таким, а тим, чи буде він конвертований у стійкі практики спільного виробництва, закупівель, технологічної координації та включення України до європейського оборонно-промислового простору.

Перспективи подальших досліджень. Подальша дослідницька програма має перейти від аналізу нормативного дизайну EDIP до аналізу його впровадження: які типи кооперації реально фінансуються, як змінюється

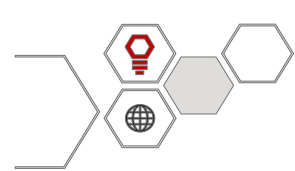

географія виробничих ланцюгів, чи зменшується ринкова фрагментація та які саме практики координації стають повторюваними.

Самостійного аналізу потребує і український компонент EDIP як модель інституційного включення країни-партнера: за яких умов він формує довгострокову взаємовигідну кооперацію, а за яких може відтворювати асиметрію між інтеграцією у стандарти та обмеженим доступом до стратегічних сегментів виробництва.

Список використаних джерел

1. Andersson, J. J., & Britz, M. (2025). The European Union's role in European defence industry policy. *Defence Studies*, 25(2), 322–341. <https://doi.org/10.1080/14702436.2025.2472694>
2. Bennett, A., & Checkel, J. T. (Eds.). (2015). *Process tracing: From metaphor to analytic tool*. Cambridge University Press.
3. Biscop, S. (2018). *European strategy in the 21st century: New future for old power*. Routledge.
4. Council of the European Union. (2017, December 11). *Council Decision (CFSP) 2017/2315 of 11 December 2017 establishing permanent structured cooperation (PESCO) and determining the list of participating Member States*. EUR-Lex. <https://data.europa.eu/eli/dec/2017/2315/oj>
5. Council of the European Union. (2025a). *European Defence Industry Programme (EDIP): Mandate for negotiations with the European Parliament* (10204/1/25 REV 1). <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10204-2025-REV-1/en/pdf>
6. Council of the European Union. (2025b, December 8). *European Defence Industry Programme: Council gives final approval*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press->

releases/2025/12/08/european-defence-industry-programme-council-gives-final-approval/

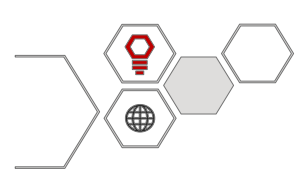
7. European Commission. (2024). *Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing the European Defence Industry Programme and a framework of measures to ensure the timely availability and supply of defence products (EDIP)* (COM(2024) 150 final). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52024PC0150>

8. European Commission. (2026, March 30). *EDIP: Commission adopts €1.5 billion work programme to boost European and Ukrainian defence industry*. Directorate-General for Defence Industry and Space. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/edip-commission-adopts-eu15-billion-work-programme-boost-european-and-ukrainian-defence-industry-2026-03-30_en

9. European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2024). *A new European defence industrial strategy: Achieving EU readiness through a responsive and resilient European defence industry* (JOIN(2024) 10 final). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52024JC0010>

10. European Council. (2022, March 11). *The Versailles declaration, 10 and 11 March 2022*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versailles-declaration-10-11032022/>

11. European Parliament. (2025, April 30). *Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing the European Defence Industry Programme and a framework of measures to ensure the timely availability and supply of defence products (EDIP)* (A10-0084/2025). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0084_EN.html

12. European Parliament and Council of the European Union. (2021, April 29). *Regulation (EU) 2021/697 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 establishing the European Defence Fund and repealing Regulation (EU) 2018/1092*. EUR-Lex. <https://data.europa.eu/eli/reg/2021/697/oj>

13. European Parliament and Council of the European Union. (2023a). *Regulation (EU) 2023/1525 of the European Parliament and of the Council of 20 July 2023 on supporting ammunition production (ASAP)*. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R1525>

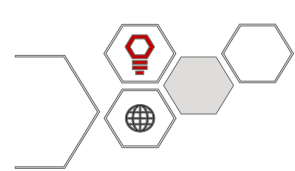
14. European Parliament and Council of the European Union. (2023b). *Regulation (EU) 2023/2418 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on establishing an instrument for the reinforcement of the European defence industry through common procurement (EDIRPA)*. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R2418>

15. European Parliament and Council of the European Union. (2025). *Regulation (EU) 2025/2643 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2025 establishing the European Defence Industry Programme and a framework of measures to ensure the timely availability and supply of defence products ('EDIP Regulation')*. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/2643/oj/eng>

16. Fiott, D. (2023). In every crisis an opportunity? European Union integration in defence and the war on Ukraine. *Journal of European Integration*, 45(3), 447–462. <https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2183395>

17. Fiott, D. (2024). From liberalisation to industrial policy: Towards a geoeconomic turn in the European defence market? *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 62(4), 1012–1027. <https://doi.org/10.1111/jcms.13600>

18. Horbulin, V., & Badrak, V. (2023). *Natsionalni modeli orhanizatsii upravlinnia ta rozvytku voienno-promyslovoho kompleksu: rekomendatsii dlia*

Ukrainy [National models of organization of management and development of the military-industrial complex: Recommendations for Ukraine]. Tsentr doslidzhen armii, konversii ta rozzbroiennia.

19. Howorth, J. (2014). *Security and defence policy in the European Union* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.

20. Håkansson, C. (2023). The strengthened role of the European Union in defence: The case of the Military Mobility project. *Defence Studies*, 23(3), 436–456. <https://doi.org/10.1080/14702436.2023.2213647>

21. Kondratenko, O. (2022). Kryza skhidnoho vektora zovnishnoi polityky Ukrainy [The crisis of the eastern vector of Ukraine's foreign policy]. *Politychni doslidzhennia / Political Studies*, 1(3), 138–163. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2022-1-7>

22. March, J. G., & Olsen, J. P. (1989). *Rediscovering institutions: The organizational basis of politics*. Free Press.

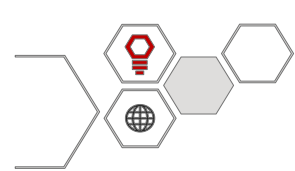
23. Moravcsik, A. (1998). *The choice for Europe: Social purpose and state power from Messina to Maastricht*. Cornell University Press.

24. Mueller, T. (2025). Drivers and impact of European defence market integration: A literature meta-synthesis with economic focus. *Defence and Peace Economics*, 36(5), 577–612. <https://doi.org/10.1080/10242694.2024.2396416>

25. Mérand, F. (2008). *European defence policy: Beyond the nation state*. Oxford University Press.

26. Newlove-Eriksson, L., & Eriksson, J. (2023). Conceptualizing the European military-civilian-industrial complex: The need for a helicopter perspective. *Defence Studies*, 23(4), 561–588. <https://doi.org/10.1080/14702436.2023.2277434>

27. Pierson, P. (2004). *Politics in time: History, institutions, and social analysis*. Princeton University Press.

28. Sandler, T., & Hartley, K. (1999). *The political economy of NATO: Past, present, and into the 21st century*. Cambridge University Press.
29. Sydoruk, T. (2014). Heopolitychne supernytstvo Yevropeiskoho Soiuzu i Rosii u Skhidnii Yevropi [Geopolitical rivalry between the European Union and Russia in Eastern Europe]. *Studia Politologica Ucraino-Polona*, 4, 32–38.
30. Trebin, M. P. (2026). "Dylema bezpeky" v suchasnomu turbulentnomu sviti ["The security dilemma" in the modern turbulent world]. In I. I. Komarnytska, O. A. Melnyk, V. I. Palahuta et al. (Eds.), *Ukraina pered vyklykamy sohodennia: v poshukakh optymalnoi modeli rozvytku* [Ukraine facing today's challenges: In search of an optimal development model] (pp. 244–264). Pravo.